

**SOCIÁLNÍ PATOLOGIE
A OCHRANA DĚTSTVÍ V ČECHÁCH
OD DOB OSVÍCENSTVÍ DO ROKU 1914**

Disciplinace jako součást ochrany dětství

Martina Halířová

Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická

Monographica X

2012

Obsah:

1.	Úvod	11
1. 1.	Stav dosavadního bádání.	11
1. 2.	Rozvržení práce, chronologické a prostorové vymezení	15
1. 3.	Metody	17
1. 4.	Použitá literatura a prameny	18
2.	Postavení dítěte ve společnosti a podoby dětství	28
2. 1.	Časové vymezení dětství	28
2. 2.	Vztah společnosti k dětství	32
2. 3.	Narození dítěte	36
2. 4.	Podoba a funkce rodiny	39
2. 5.	Podoby výchovy	42
2. 5. 1.	Rodinná výchova	43
2. 5. 2.	Výchova institucionální	46
2. 5. 2. 1.	Základní školství a výchova jedince	46
2. 5. 2. 2.	Opatrovny a jesle	51
2. 5. 2. 3.	Výchova v ústavech	54
2. 6.	Poslední fáze dětství	55
3.	Snahy o disciplinaci společnosti: od osvětské teorie k praxi 19. století	57
3. 1.	Prostor disciplinace	58
3. 2.	Definice ohrožení a pojem sociální deviace a patologie	61
3. 2. 1.	Zdravotní policie a její úkoly v díle Johanna Petera Franka	63
3. 2. 1. 1.	Názory na zdraví a obrana společnosti v osvícenství	65
3. 2. 2.	Devatenácté století – doba změn?	67
3. 2. 2. 1.	Vznik oborů věnujících se patologii dětství	70
3. 3.	Ohrožující jevy v 18. a 19. století	74
3. 3. 1.	Dětská úmrtnost	74
3. 3. 2.	Odlišné sexuální chování	79
3. 3. 2. 1.	Prostituce a kuplířství	83
3. 3. 2. 2.	Nemanželská plodnost, infanticidium a záměrný potrat	87
3. 3. 3.	Toulaví a chudí obyvatelé	89
3. 3. 3. 1.	Proměny chápání a řešení chudoby	89
3. 3. 3. 2.	Tuláci	93
3. 2. 4.	Alkoholismus	95
3. 3. 5.	Nezaměstnanost, její vnímání a řešení	98

3. 3. 6.	Problematika zanedbaného dítěte	99
3. 3. 7.	Zneužívání dětí a jeho vnímání společností	101
3. 3. 7. 1.	Problematika dětské námezdní práce	102
3. 3. 7. 2.	Obchod s dětmi	106
3. 3. 8.	Dětská delikvence a kriminalita	108
4.	Státní a soukromé ústavy určené pro ochranu dítěte	111
4. 1.	Ústavy určené pro péči o matku a dítě	116
4. 1. 1.	Založení Zemské porodnice a nalezince v Praze'	116
4. 1. 1. 1.	Vznik klinických pracovišť	117
4. 1. 1. 2.	Správní a stavební vývoj nalezince a porodnice	119
4. 1. 1. 3.	Děti v nalezinci	120
4. 1. 1. 4.	Přeměna tajného oddělení na platební oddělení	129
4. 1. 1. 5.	Pěstounská péče	131
4. 1. 1. 6.	Dvoutřetinová péče	137
4. 1. 1. 7.	Propuštění z péče nalezince a další zaopatření dítěte	139
4. 1. 1. 8.	Transporty nalezenců z Vídně do Prahy	145
4. 1. 1. 9.	Zřízení ústavu pro zprostředkování kojných	147
4. 1. 1. 10.	Vznik právního oddělení v nalezinci	149
4. 1. 1. 11.	Negativa nalezené péče	151
4. 2.	Péče o děti v chorobinci	154
4. 3.	Soukromé ústavy pro péči o děti	156
4. 3. 1.	Sirotčince	156
4. 3. 1. 1.	Přijímání nových chovanců	160
4. 3. 1. 2.	Cíle a prostředky výchovy.	163
4. 3. 1. 3.	Vzdělávání chovanců	164
4. 3. 1. 4.	Ukončení ústavní péče a další zaopatření chovanců	165
4. 3. 1. 5.	Financování provozu	166
4. 4.	Převýchovné a nápravné ústavy pro děti a mládež	167
4. 4. 1.	Právní situace v českých zemích	169
4. 4. 2.	Vznik soukromých převýchovných ústavů	171
4. 4. 2. 1	Chovanci převýchovných soukromých ústavů a péče o ně	172
4. 4. 2. 2.	Počet chovanců ve vychovatelnách a jejich charakteristika	175
4. 4. 2. 3.	Způsob propouštění z péče	178
4. 4. 3.	Vznik zemských polepšoven v Kostomlatech pod Milešovkou, Opatovicích nad Labem a Králíkách	179
4. 4. 4.	Život ve vychovatelnách a polepšovnách	183
4. 4. 4. 1.	Přijímání nových chovanců	184

4. 4. 4. 2.	Výchovné prostředky	192
4. 4. 4. 3.	Odměna a trest	196
4. 4. 4. 4	Školní vyučování	201
4. 4. 4. 5.	Kontakt internovaného dítěte s vnějším světem	203
4. 4. 4. 6.	Péče o nemocné	203
4. 4. 4. 7.	Propuštění z nápravné péče	205
4. 4. 4. 8.	Úspěšnost převýchovných snah	206
4. 5.	Preventivní péče (azyly a útulky)	209
4. 5. 1	Útulky pro děti školou povinné	210
4. 5. 1. 1.	Polévkové ústavy	211
4. 5. 2.	Útulky pro mládež	212
4. 5. 2. 1.	Besídky	213
4. 5. 3.	Útulky pro zanedbané děti	215
4. 6.	Dohled státu nad soukromými ústavami	217
5.	Pokusy o sjednocení a úpravu soukromé a veřejné péče o děti	219
5. 1.	Vznik sirotčích rad a jejich kompetence	219
5. 2.	Vznik Zemského sirotčího fondu	222
5. 2. 1.	Péče o děti podporované Zemským sirotčím fondem	224
5. 3.	Vznik a úkoly Zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež v království Českém	226
5. 3. 1.	Organizace péče o sirotky – vznik rodinných kolonií	230
6.	Závěr	233
	Summary/ Résumé	239
	Seznam použitých pramenů a literatury	241
	Obrazová příloha	265
	Rejstřík jmen, institucí a jejich zřizovatelů	276